

T.C. Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü
AB Tek Pazarı ve Yeşil Mutabakat Dairesi

ATIK SEVKİYATI TÜZÜĞÜ BİLGİ NOTU

Avrupa Birliği'nde oluşan atıkların üçüncü ülkelere ihracatına kısıtlama getiren Atık Sevkiyatı Tüzüğü 30 Nisan 2024 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır. 20 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe girecek olan Tüzük kapsamında, atık ihracatına ilişkin olmayan hükümler 20 Mayıs 2026 tarihinde, plastik atık ihracat kısıtlamalarına ilişkin hükümler **21 Kasım 2026** tarihinde, plastik harici diğer atık türlerinin ihracatına ilişkin hükümler ise **21 Mayıs 2027** tarihinde yürürlüğe girecektir.

Atık Sevkiyatı Tüzüğü ile Getirilen Başlıca Düzenlemeler

İzleme süreci: Tüzük kapsamında, **Madde 45** uyarınca AB'den OECD ülkelerine ithal edilen atıkların varış ülkesinde çevreye uygun koşullarda işlendiğine, söz konusu atık ithalatının varış ülkesinde atık toplama kapasitesini olumsuz etkilemediğine yönelik bir izleme süreci yürütülecektir. Söz konusu izleme süreci kapsamında Komisyon aksi bir duruma ilişkin şikayeti değerlendirmeye alarak, ilgili varış ülkesinden 60 günlük süre zarfında bilgi ve belge talep edecektir.

Bu kapsamda, Komisyon tarafından ilgili ülkede aşağıdaki hususlara göre değerlendirme yapılacaktır.

- Ülke içinde oluşan, ithal edilen ve atık geri kazanımı sonucunda oluşan artıkların çevreye uygun koşullarda yönetimi için bir yasal çerçevenin varlığı,
- Ülke içinde oluşan ve ithal edilen atık miktarına yönelik ayrı bir raporlama sisteminin varlığı,
- Ülke içinde oluşan ve ithal edilen atığı işleyebilecek yeterli kapasitenin varlığı,
- İthal edilen atığın ülke içinde oluşan atığın toplanması ve yönetimini olumsuz etkilemeyecek bir stratejinin bulunması,
- İthal edilen atığın çevreye uygun koşullarda işlenmesine, yasadışı ithalatının veya yasadışı işlenmesinin önlenmesine yönelik gerekli uygulama hükümlerinin varlığı,
- Plastik atığın ve atık geri kazanımı sonucunda oluşan artıkların (yakma ve dökme yasağı) çevreye uygun koşullarda işlenmesi, ithal edilen plastik atığın ülke içinde oluşan plastik atığın çevreye uygun koşullarda işlenmesini engellememesi, ithal edilen plastik atığın üçüncü ülkelere sevkiyatının önlenmesi, hava, toprak, su ve deniz kirliliğinin önlenmesi amacıyla plastik atık sevkiyatları ve plastik atık işleme tesislerine yönelik özel uygulamaların ve düzenli denetimlerin varlığının gösterilmesi gerekmektedir.

Komisyon tarafından plastik atık ihracatına ilişkin özel izleme süreçleri uygulanacak olup, 21 Mayıs 2026 tarihine kadar AB'den ciddi miktarda plastik atık ithalatı yapılan ve özel izleme sürecine tabi olacak ülkeler tespit edilecek, madde hükümleri ise **21 Kasım 2026** tarihinden itibaren uygulanmaya başlayacaktır. Bu çerçevede, ilgili OECD ülkesince **ilgili ülkeden atığın çevreye uygun koşullarda işlendiği, ithal edilen atığın ülke içinde oluşan plastik atığın toplanmasını ve işlenmesini olumsuz etkilemediğine yönelik tatmin edici bilgi sağlanmazsa, ilgili ülkeye plastik atık sevkiyatı durdurulacaktır.**

Denetim Süreci: Madde 46 uyarınca, AB'deki atık ihracatçısının varış ülkesindeki tesisin atığı 59. madde kapsamında çevreye uygun koşullarda işlediğine yönelik bağımsız üçüncü taraf denetimine tabi tutması zorunludur. Üçüncü taraf denetmenleri Ek 10/A'da yer alan koşulları karşılamalı ve ulusal resmi bir kuruluş tarafından yetkilendirilmiş veya akredite edilmiş olmalıdır.

Ek10A'ya göre üçüncü taraf denetmenleri tarafsız ve bağımsız olmalı, atık yönetimi, çevre ve işçi sağlığı ile iş güvenliği konularında denetim yapabilecek yeterli personele sahip olmalıdır. Denetmenlerin söz konusu kriterleri karşıladığı ISO 19011:2018 ve ISO/IEC 17020:2012 sertifikaları ile teyit edilebilecektir.

Denetim kapsamında tesisin Ek 10/B'de listelenen koşulları sağladığının teyit edilmesi gerekmektedir. Denetim geçerlilik süresi iki yıl olup, denetimden geçmiş olan tesis denetim raporunu sunarak AB'den atık ithalatı yapabilecektir. Öte yandan, bu iki yıl zarfında çevreye uygun koşullarda işlenmediğine ilişkin olası bir şikayet veya şüphe durumunda tesislerin ad-hoc olarak denetlenmesi mümkündür.

Atık ihracatçısı tarafından varış ülkesinde gerçekleştirilen denetimlere ilişkin Komisyona bildirimde bulunulacaktır. Bildirim kapsamında denetime tabi olan tesis, atık ihracatçısı, bağımsız üçüncü taraf denetmeni, denetim tarihi, atık türü ve atık işleme türüne ilişkin bilgi sağlanacak (R-kodu), Komisyon tarafından söz konusu bilgilerin derlendiği kamuya açık bir kayıt mekanizması kurulacaktır.

AB ile üçüncü ülke arasında ülkedeki tesislerin 59. Madde kapsamında çevreye uygun koşullarda faaliyet gösterdiği ve Ek 10/B'deki kriterleri taşıdığını teyit eden bir uluslararası anlaşma imzalanması durumunda denetim sürecinden muafiyet sağlanacaktır. Ancak, ilgili ülke tesislerine ilişkin bir şikayet veya şüphe durumunda tesislerin denetlenmesi, olumsuz bir durumla karşılaşılması halinde sevkiyatı durdurulması mümkündür.

Komisyon tarafından bu maddenin uygulanmasına yönelik bir kılavuz yayımlanması mümkündür.

Cevreye Uygun Koşullarda İşleme: Mevzuatta atıfta bulunulan çevreye uygun koşullarda işleme koşulu Madde 59'da genel olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, atığın sevkiyatı, işlenmesi, işleme sonrası artığın yönetiminin insan ve çevre sağlığına uygun koşullarda olması, bunun için ilgili AB mevzuatlarına birebir uyum aranmasa da AB koşullarına eş değer olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu çerçevede yapılacak değerlendirmede Ek 9'da listelenen AB mevzuatları ile uluslararası kılavuz dokümanlar esas alınacaktır.

Ek 9: 2008/98 Sayılı Atık Çerçeve Direktifi, 1999/31 sayılı Atık Depolama Direktifi, 2010/75 Sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi, ambalaj ve ambalaj atıkları, Pcb/Pct imhası, ömrünü tamamlamış araç, batarya, atık elektrikli ve elektronik aletler, kalıcı organik kirleticilere ilişkin AB mevzuatlarının yanı sıra Basel Konvansiyonu ve OECD kapsamında benimsenmiş olan teknik kılavuzlar listelenmiştir.

Ek 10/B: Atık ithalatı yapan tesislerin uyması gereken kriterler listelenmiştir. Buna göre atık ithalatı yapan tesisin,

- İlgili ülke mevzuatına göre atık ithalatı yapmak ve atığı işlemek için gerekli lisans ve belgelendirmelere sahip olması,

- Atığı çevreye uygun koşullarda işleyebilecek teknoloji ve altyapı, potansiyel riskleri kapsayan sigorta sistemi ve oluşan atıkların nasıl yönetildiğine ilişkin izlenebilirlik sistemine sahip olması,
- İşçilerin sağlık ve güvenlik riskleri ve çevreye verilecek zararı engelleyecek bir izleme ve denetim sistemine sahip olması,
- Tesisin sahip olduğu lisans kapsamında işleyebileceği atık miktarı, tesis tarafından yıllık olarak işlenen atık miktarı ile oluşan artığın nasıl ve nerede işlendiğine ilişkin izleme sistemine sahip olması,
- Sera gazı emisyonlarını ve enerji kullanımını azaltacak tedbirler almış olması,
- Son beş yıla ait atık yönetimi, atık ihracat ve ithalatına ilişkin kayıtlara sahip olması,
- Atıkların yasadışı ithalat ve ihracatı ve yasadışı işlenmesine ilişkin bir suça karışmamış olması,
- Tesis içi denetim süreçlerine sahip olması, söz konusu denetim süreçlerinin işçilerin kural ihlallerini bildirmelerine izin verecek şekilde tasarlanması,
- Ek 9'da listelenen spesifik atık türlerine ilişkin AB mevzuatı ile 2010/75 sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi kapsamındaki Mevcut En İyi Tekniklere uygun faaliyet göstermesi gerekecektir.

Komisyon tarafından söz konusu kriterlerin karşılanmasına yönelik olarak da bir kılavuz belge çalışması yapılmasının planlandığı bilgisi edinilmiştir.